

Nr 344

Av herr Källstad m. fl., om inrättande vid Uppsala universitet av
en personlig professur i religionspsykologi för docenten
Hjalmar Sundén.

(Lika lydande med motion nr 266 i Första kammaren)

Ämnet religionshistoria med religionspsykologi fick sin nuvarande omfattning 1938 genom att religionsfilosofien och den teologiska encyklopedien avfördes från det tidigare ämnet teologiska prenotationer och teologisk encyklopedi. Utvecklingen har sedan dess gått mot en alltmer ökande specialisering.

Lärostol i religionspsykologi saknas vid de nordiska universiteten. Därför skulle inrättandet av en professur i religionspsykologi vid Uppsala universitet i allra högsta grad gagna det nordiska samarbetet, när det gäller forskning, undervisning och utbildning i detta ämne. Statsmakterna synes också vilja eftersträva att ett nordiskt land mera koncentrerar sig på vissa discipliner, ett annat land på andra. Även den religionspsykologiska forskningens starka expansion efter andra världskriget motiverar en sådan åtgärd, heter det i *petita* från teologiska fakulteten vid Uppsala universitet.

Före 1938 fanns egentligen endast en institution för speciellt religionspsykologiska studier, Internationale Gesellschaft für Religionspsychologie. 1960 nyorganiserades denna sammanslutning, och man kunde återupptaga utgivandet av tidskriften *Archiv für Religionspsychologie*, vilken nedlagts 1936. 1962 och 1964 har sjunde, respektive åttonde bandet utkommit. I USA har organisationer bildats 1948 och 1955 för tillämpning av empiriska metoder inom religionspsykologien.

Situationen för ämnet är nu en annan än 1938. Från att ha varit ett tämligen begränsat specialstudium av vissa religiösa företeelser såsom omvändelsen och mystiken söker religionspsykologien av i dag att inom ramen för den allmänna psykologiens betraktelsesätt klarlägga betingelserna för det religiösa livet över huvud. På ett helt annat sätt än tidigare beaktas därvid de traditioner som för individer och grupper möjliggör en specifik religiös interaktion mellan människan och hennes omgivning. Nutida forskning har klarlagt att det finns en varseblivningsmässig religiös erfarenhet, som är reproducerbar från generation till generation, från individ till individ, emedan de mönster som betingar densamma är kodifierade och konstanta.

De sätt på vilka traditionerna förmedlas erbjuder ett omfattande forskningsfält. Barnets förhållande till modern, respektive till konstellationen av föräldrar, visar sig t. ex. ha stor betydelse för hur traditionstilläggnelsen sker. Många viktiga bidrag till ateismens psykologiska förutsättningar har kunnat presteras genom undersökning av ateisters föräldrarelationer. Då det gäller den kristna traditionen pågår en intensiv forskning beträffande den i skolor försiggående religionsundervisningen, särskilt i England.

Till verksamhetsprogrammet hör att man medelst attitydundersökningar och frågeformulär söker följa individens utveckling från barndomens och ungdomens tillägnelse av den religiösa traditionen genom religiösa kriser, tvivel och omvändelser, ofta förorsakade av att individen kommit att tillhöra grupper med oförenliga normer, in i den åldrande människans livssituation. Studiet av de religiösa upplevelsernas återverkan på personlighetsbildningen kan även inriktas mot uppkomsten av speciella grupper, som uppstår kring egenartade personligheter, och dessa gruppers anpassning inom kulturen och samhället i stort. Därmed når religionspsykologien ett gränsområde, där den närmar sig religionssociologiens arbetsfält.

Religionspsykologisk forskning skulle ingå i den femårsplan som lagts upp för de teologiska fakulteterna. Enligt denna plan skulle distinktionen mellan vad som kallats »rollmänniskor» och »läromänniskor» empiriskt prövas. Frågan om speciella religionspsykologiska tests blir då aktuell. För konstruktionen av sådana kan medverkan av experter med visshet påräknas. Ett testbatteri bör kunna färdigställas och prövas i olika länder och religiösa miljöer. När så skett kan den teori för den religiösa erfarenhetens psykologiska betingelser som framlagts i docenten Hjalmar Sundéns bok »Religionen och rollerna» korrigeras eller utbyggas med större stringens och konsekvens. En annan uppgift som borde angripas är ett kritiskt studium av de forskningar och den diskussion som i USA ägnats försök att medelst droger provocera fram religiös erfarenhet.

I teologiska fakultetens redogörelse för femårsplanen för forskning och undervisning omnämns också, att Hjalmar Sundéns pågående arbete »Barn och religion» kan få avsevärd betydelse för undervisningen i kristendoms-kunskap och religionskunskap i våra skolor. Sundén skulle även behöva fortsätta det studium av åldringar och religion som han i någon mån redovisat i sin 1964 utgivna skrift »Om ålderdomen». Båda undersökningarna torde även kunna ge viktiga bidrag till den fråga om religion och neuros som tilldrar sig allt större uppmärksamhet. Både för undervisningen av barn, vården av åldringar och sannolikt även för mentalvården kan dessa arbeten få betydelse. Grundforskning på religionspsykologiens område måste därför vara en viktig samhällsangelägenhet som bör få de resurser ämnet kräver, framhåller fakulteten med rätta.

Upprättas en professur i ämnet religionspsykologi kan undervisningen i ämnet göras enhetligare och effektivare. Den totala undervisningen kan

beräknas omfatta 120 timmar per läsår i form av föreläsningar och seminarier.

Som innehavare av en personlig befattning som professor i ämnet »Religionspsykologi» har teologiska fakulteten i Uppsala föreslagit docenten Hjalmar Sundén. Denne har på grund av sin både religionshistoriska och psykologiska skolning och på grund av sina utgivna skrifter i ämnet styrkt en utmärkt kompetens till professur i ämnet och äger särskilda förutsättningar att på ett utomordentligt sätt företräda ämnet i såväl forskning som undervisning, heter det i fakultetens redogörelse.

Universitetskanslersämbetet har i sin femårsplan räknat med inrättandet av en professur i religionspsykologi vid Uppsala universitet fr. o. m. budgetåret 1967/68. I sin motivering framhåller UKÄ, att under de senaste decennierna icke någon förändring skett beträffande de teologiska fakulteternas professurer. Samtidigt har behovet av religionsvetenskaplig forskning och utbildning ökat. Även om den kristna religionen i vårt land av naturliga skäl måste utgöra en primär forskningsuppgift driver både samhällsutvecklingen i vårt land och behovet av internationell orientering fram forsknings- och utbildningsgrenar med allmänreligiös inriktning, säger UKÄ. Till kännedom om det moderna samhället hör kunskap om religionens roll i detta samhälle. I utbildningen och forskningen måste vidare i ökande takt den icke-europeiska omvärlden och dennas religiösa liv beaktas. Ämnen såsom religionshistoria, religionsfilosofi, religionspsykologi och religionssociologi får härigenom stor betydelse.

Religionshistorien är sedan länge representerad vid universiteten, och i religionsfilosofi finns en professur vid Lunds universitet. Religionspsykologien och religionssociologien är numera självständiga vetenskaper och bör med hänsyn till ämnenas grundläggande art och växande betydelse få egna företrädare. Uppsala universitet har, säger UKÄ, i docenten Hjalmar Sundén en framstående och internationellt erkänd forskare på det religionspsykologiska området. UKÄ har föreslagit att för honom inrättas en personlig professur i religionspsykologi fr. o. m. budgetåret 1967/68. Trots vittnesbörd om behovet av en professur i ämnet samt Sundéns välmeriterade kompetens har departementschefen icke ansett sig kunna bifalla UKÄ:s framställning om inrättande fr. o. m. budgetåret 1967/68 av en personlig professur i ämnet religionspsykologi för docenten Hjalmar Sundén.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta att fr. o. m. budgetåret 1967/68 vid Uppsala universitet inrätta en personlig professur i ämnet religionspsykologi för docenten Hjalmar Sundén.

Stockholm den 25 januari 1967

Thorvald Källstad (fp)

Stellan Arvidson (s) Ove Nordstrandh (h) Lennart Mattsson (cp)